

Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego – zlewnia rzeki Płoni do przekroju w km 13,8

Dział I

Obszar objęty zakresem obowiązywania programu

§ 1. Programem objęto obszar szczególnie narażony, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, zwany dalej „obszarem szczególnie narażonym” obejmujący użytki rolne i gospodarstwa rolne w obrębie miejscowości położonych w obszarze zlewni rzeki Płoni od źródeł do przekroju w km 13,8 zlokalizowanego w miejscowości Szczecin.

§ 2. Uwzględniając podział administracyjny kraju, obszar „szczególnie narażony” znajduje się na terenie województwa zachodniopomorskiego; powiatów: choszczeńskiego, gryfińskiego, myśliborskiego, pyrzyckiego, stargardzkiego, miasta na prawach powiatu – Szczecin; gmin: Banie, Barlinek, Bielice, Dolice, Gryfino, Kobylanka, Kozielice, Lipiany, Pełczyce, Przelewice, Pyrzyce, Stare Czarnowo, Stargard Szczeciński, Miasto Stargard Szczeciński, Miasto Szczecin, Warnice.

§ 3. Wykaz miejscowości i obrębów geodezyjnych położonych w obszarze szczególnie narażonym zawiera załącznik nr 1 do rozporządzenia Nr 9/2003 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie z dnia 28 listopada 2003r. w sprawie wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 126, poz. 2411).

Dział II

Naruszone standardy jakości środowiska

§ 4. Na obszarze szczególnie narażonym jakość wód nie odpowiada wymaganym standardom. Wody rzeki Płoni oraz Jezior: Będgoszcz, Miedwie, Płonno, Płoń, Zaborsko i Żelewo wykazują eutrofizację wód.

§ 5. 1. Przekroczenia granicznych wskaźników eutrofizacji wód takich jak azotany, fosfor całkowity, chlorofil „a” stwierdzano w przeciągu ostatnich lat w następujących punktach monitoringowych zlokalizowanych na rzekach zlewni Płoni:

- 1) Płonia poniżej jeziora Płoń;
- 2) Płonia powyżej Kanału Młyńskiego;
- 3) Płonia powyżej miejscowości Kołbacz;
- 4) Kanał Młyński na ujściu do rzeki Płoni;
- 5) Ostrowica na ujściu do Jeziora Miedwie;
- 6) Gowienica na ujściu do Jeziora Miedwie;
- 7) Rów Kunowski na ujściu do Jeziora Miedwie.

2. Przekroczenia granicznych wskaźników eutrofizacji wód takich jak azotany, fosfor całkowity, chlorofil „a” stwierdzano w przeciągu ostatnich lat w następujących jeziorach zlewni Płoni:

- 1) Będgoszcz;
- 2) Miedwie;
- 3) Płonno;
- 4) Płoń;
- 5) Zaborsko;
- 6) Żelewo.

§ 6. W warunkach nadmiernego wzbogacenia wód powierzchniowych zlewni Płoni azotem i dodatkowo fosforem dochodziło do ich eutrofizacji, co objawiało się ostatecznie gwałtownym rozwojem fitoplanktonu - przeważnie glonów, sinic. W rezultacie następuje degradacja wód, co poważnie ogranicza możliwości ich wykorzystania do spożycia, innych celów bytowych, gospodarczych i rekreacyjnych.

Dział III

Podstawowe kierunki i zakres działań niezbędnych do przywracania standardów jakości środowiska

Rozdział 1

Ustalenia ogólne

§ 7. Celem programu jest poprawa naruszonych standardów jakości środowiska i przywrócenie wymaganych standardów jakości wód powierzchniowych i podziemnych (w tym szczególnie wykorzystywanych dla zaopatrzenia ludności) oraz niedopuszczenie do pogorszenia stanu czystości tych wód.

§ 8. W czasie realizacji pierwszego czteroletniego programu eliminowane będą przede wszystkim błędy występujące podczas stosowania nawozów, błędy, które należy naprawić w pierwszej kolejności, poprzez określone środki zaradcze do obowiązkowego stosowania przez rolników.

§ 9. Na efekty wdrażania programu niewątpliwym wpływ będzie mieć uwrażliwienie rolników na zaistniałe problemy środowiskowe poprzez szkolenia i doradztwo kierowane do rolników.

§ 10. Działania prowadzone w zakresie doradztwa, umożliwią stałe diagnozowanie źródeł zanieczyszczenia, kontrolę zagrożeń wynikających z zanieczyszczenia, kontrolę realizacji zobowiązań rolników.

§ 11. Monitoring stanu środowiska w okresie realizacji programu pozwoli na oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych w okresie czteroletnim i decyzje co do dalszych działań na terenie wyznaczonego obszaru szczególnie narażonego.

§ 12. Dla realizacji założonych celów, niezbędne są działania wspomagające realizację zadań kierowanych do rolników, służb doradczych, jednostek szkoleniowych, jednostek monitoringowych.

§ 13. Określone w programie środki zaradcze wynikają z następujących przepisów prawa:

- 1) ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz. 991);
- 2) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. Nr 60, poz. 616);
- 3) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003 r. Nr 4, poz. 44).

Rozdział 2

Podstawowe kierunki działań

§ 14. Program obejmuje następujące kierunki działań:

- 1) poprawa praktyki rolniczej, obejmująca środki zaradcze związane ze zmianą procesów nawożenia, gospodarki nawozami i gospodarki gruntami w gospodarstwach rolnych;
- 2) edukacja i doradztwo, obejmujące działania związane ze szkoleniem rolników oraz doradztwem dla gospodarstw rolnych w zakresie dobrych praktyk rolniczych;
- 3) kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczeń, obejmującą działania związane z kontrolą wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z programu;
- 4) monitoring skuteczności programu, obejmujący monitoring stanu rolnictwa oraz monitoring efektów realizacji programu obejmujący działania związane z monitoringiem wód i gleb w punktach charakteryzujących wpływ rolnictwa na zanieczyszczenie wód związkami azotu ze źródeł rolniczych;
- 5) działania wspomagające, związane z realizacją obowiązkowych środków zaradczych przez rolników oraz działalnością szkoleniową, doradczą i monitoringową.

Dział IV

Poprawa praktyki rolniczej

Rozdział 1

Okresy, w których stosowanie nawozów nie jest wskazane

§ 15. Nawozy naturalne i mineralne nie powinny być stosowane w okresach i w warunkach, gdy zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, narażone są na wymywanie do wód gruntowych i powierzchniowych to znaczy spodziewanych obfitych deszczy lub wczesnowiosennych roztopów.

§ 16. Nie można stosować nawozów w okresie zimowym, gdy gleba jest zamrznięta i pokryta śniegiem.

§ 17. Stosowanie nawozów nie jest wskazane w terminach określonych w tabeli I.

§ 18. W całym okresie wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi nie dopuszcza się stosowania nawozów naturalnych płynnych (gnojówki, gnojowicy).

§ 19. Należy unikać stosowania nawozów azotowych w późnym okresie wzrostu i rozwoju roślin.

§ 20. W ciągu całego roku zabrania się wywożenia nawozów naturalnych na gleby nie uprawiane.

§ 21. Zabrania się stosowania nawozów naturalnych płynnych i stałych w uprawach polowych poza okresem wegetacyjnym, to znaczy od 1.XII do 15.III każdego roku.

Rozdział 2

Nawożenie pól na zboczach

§ 22. Stosowanie nawozów na polach położonych na zboczach (szczególnie o nachyleniu większym niż 10%) wymaga szczególnej uwagi polegającej na precyzyjnym dawkowaniu nawożenia tak aby uniknąć przypadkowego zwiększenia dawki nawozu.

§ 23. Nawozy naturalne, płynne oraz mineralne azotowe nie mogą być stosowane na polach o nachyleniu większym niż 10%, jeżeli pola te nie mają okrywy roślinnej.

§ 24. Działania o których mowa w § 22 - 23 dotyczą w szczególności takich gmin jak:

- 1) Przelewice – w rejonie miejscowości Karsko Przywodzie;
- 2) Pyrzyce – w rejonie miejscowości Turze, Ryszewo, Grądziec, Mielęcín, Mielęcinek, Pstrowice, Czernica, Nowielin i Obromino;
- 3) Warnice – w rejonie miejscowości Stary Przylep, Wierzbno i Zaborsko;
- 4) Dolice - głównie terenów położonych w obrębie rzeki Strzelicy;
- 5) Pelczyce – głównie terenów położonych w obrębie rzeki Strzelicy.

§ 25. Na gruntach ornych położonych na stokach, wszystkie zabiegi uprawowe powinny być wykonywane w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku. Zalecane jest wykonywanie orki pługiem obracalnym lub uchylnym, odkładając skiby w górę stoku.

§ 26. Drogi spływu wód opadowych na terenach nie użytkowanych rolniczo należy zadarnić, a ruń trawiastą kosić co najmniej jeden raz w okresie wegetacji.

§ 27. Wskazane jest utrzymywanie skarp oraz pasów ochronnych o charakterze zakrzaczeń lub zadrzewień, w celu przechwytywania i akumulacji składników mineralnych zmywanych z erodowanych zboczy. Dotyczy to w szczególności użytków rolnych na terenach gmin wymienionych w § 24.

§ 28. Do nawożenia i równomiernego rozmieszczenia nawozów należy stosować dobrze wyregulowane rozsiewacze i rozrzutniki.

Rozdział 3

Stosowanie nawozów na glebach podmokłych, zalanych wodą, zamarzniętych i pokrytych śniegiem

§ 29. Niedopuszczalne jest stosowanie wszelkich nawozów na glebach zalanych wodą, przykrytych śniegiem lub zamarzniętych.

§ 30. Na glebach powierzchniowo zamarzniętych w okresach odwilży, można stosować nawozy, jeżeli jest to uzasadnione względami agrotechnicznymi lub organizacyjnymi (dotyczy to wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych).

§ 31. Nie zaleca się stosowania nawozów naturalnych - płynnych na glebach o wysokim poziomie wody gruntowej (powyżej 1,2 m).

§32. Nawozy azotowe powinny być stosowane w okresach maksymalnego zapotrzebowania (wzrostu) roślin na ten składnik.

§ 33. Na trwałe użytki zielone nawozy mineralne: azotowe i potasowe należy stosować w sposób dawkowany, po każdym pokosie i przepasieniu.

§ 34. Przy ustalaniu dawki nawożenia pastwisk należy tę dawkę pomniejszyć o ilość składników mineralnych pozostawionych przez zwierzęta w formie odchodów

§ 35. Grunty orne, na których poziom wody gruntowej jest powyżej 1,2 m, i użytki zielone o poziomie powyżej 1,0 m powinny być wyłączone z nawożenia ściekami i osadami ściekowymi.

Rozdział 4

Nawożenie pól w pobliżu cieków i stref ochrony wód

§ 36. Na obszarach położonych w bezpośredniej bliskości wód powierzchniowych (cieki naturalne, kanały i zbiorniki wodne) oraz źródeł wody pitnej - przy stosowaniu nawozów należy zachować szczególną ostrożność. Dotyczy to dawek, rodzaju i postaci nawozu, sprzętu do nawożenia, a nawet przebiegu pogody w czasie rozsiewu lub rozlewu nawozów.

§ 37. W odległości do 20 m od wód powierzchniowych, stref ochrony wód, nie można stosować nawozów naturalnych, a nawozy mineralne powinny być rozsiewane ręcznie.

§ 38. Nie należy myć rozsiewaczy i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochrony wód.

§ 39. Nie należy lokalizować wodopojów bezpośrednio w cieku naturalnym, kanale lub zbiorniku wodnym.

§ 40. Pastwiska znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków naturalnych, kanałów i zbiorników wód nie powinny być wykorzystywane do stałego pobytu zwierząt.

Rozdział 5

Pojemność zbiorników lub płyt do składowania i przechowywania nawozów naturalnych i pasz soczystych

§ 41. Wszystkie produkowane w gospodarstwie płynne i stałe odchody zwierzęce powinny być przechowywane w specjalnych, szczelnych zbiornikach ze szczelną pokrywą i otworem wejściowym i wentylacyjnym lub na szczelnych płytach zabezpieczonych przed przenikaniem wycieków do gruntu i zaopatrzonych w instalacje odprowadzające wycieki do zbiorników na gnojówkę i wodę gnojową.

§ 42. Usytuowanie zbiorników i płyt obornikowych powinno być zgodne z wymogami Prawa budowlanego.

§ 43. Obornik może być gromadzony, fermentowany i przechowywany w pomieszczeniach inwentarskich – obory głębokie. Podłogi pomieszczeń inwentarskich powinny być zabezpieczone przed przenikaniem wycieków do gruntu.

§ 44. Powierzchnia płyty gnojowej powinna zapewnić możliwość gromadzenia i przechowywania obornika przez co najmniej 6 miesięcy.

§ 45. Nie należy przechowywać obornika w przyzmach polowych bezpośrednio na gruncie.

§ 46. Pojemność zbiorników na gnojowicę i gnojówkę musi wystarczyć na przechowywanie ich przez okres co najmniej 6 miesięcy.

§ 47. Nie należy odprowadzać substancji pochodzących z domowych instalacji sanitarnych do zbiorników na gnojowicę.

§ 48. Wszystkie produkowane w gospodarstwie pasze soczyste (za wyjątkiem bel sianokiszzonek) powinny być przechowywane w specjalnych zbiornikach (silosach) lub na płytach. Ich usytuowanie powinno być zgodne z wymaganiami Prawa budowlanego.

§ 49. Soki kiszonkowe powinny być gromadzone w studzienkach zbiorczych stanowiących integralną część silosów.

§ 50. Nie należy sporządzać przyzmy kiszzonek bezpośrednio na gruncie.

Rozdział 6

Dawki i sposoby nawożenia

§ 51. Dawki składników mineralnych należy ustalać na podstawie potrzeb nawozowych uprawianych roślin i zasobności gleb.

§ 52. Roczna dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać ilości zawierającej 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych. Dawki nawozów naturalnych należy ustalać według zawartości w nich tak zwanego azotu działającego w oparciu o równoważnik nawozowy, zależny od rodzaju nawożenia i terminu stosowania.

§ 53. Przy ustalaniu dawek azotu dla roślin uprawianych po przedplonach motylkowych należy uwzględnić ilość azotu w resztkach poźniwnych.

§ 54. Należy wykonywać analizy gleby na zawartość azotu mineralnego w celu precyzyjnego zaplanowania nawożenia tym składnikiem.

§ 55. Działania określone w § 51-54 należy prowadzić zgodnie z zaleceniami służb rolnych.

§ 56. Gnojowicę i gnojówkę powinno stosować się na nie obsianą glebę, najlepiej w okresie wczesnej wiosny. Dopuszcza się stosowanie tych nawozów pogłównie na rośliny, z wyjątkiem roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi. Roczna dawka gnojowicy nie powinna przekraczać 45 m³ (170 kg azotu całkowitego) na ha.

§ 57. Optymalnym terminem stosowania obornika jest wczesna wiosna. Obornik może być wywożony również w okresie późnej jesieni pod warunkiem, że będzie natychmiast przyorany. Roczna dawka obornika nie powinna przekraczać 40 ton (170 kg azotu całkowitego) na ha.

§ 58. Należy unikać wywożenia obornika w okresie późnego lata lub wczesnej jesieni. Pogłównie stosowanie obornika dopuszczalne jest tylko na użytkach zielonych i wieloletnich uprawach polowych.

§ 59. Nawozy naturalne oraz organiczne muszą być przykryte lub wymieszane z glebą za pomocą narzędzi uprawowych nie później niż następnego dnia po ich zastosowaniu.

§ 60. Gnojowicę i gnojówkę należy wprowadzać bezpośrednio do gleby lub rozlewać pogłównie przy użyciu węży rozlewowych. Płytki robryzgowy można stosować tylko na użytkach zielonych i trwałych uprawach polowych.

Rozdział 7

Użytkowanie gruntów i organizacja produkcji na użytkach rolnych

§ 61. Użytkowanie gruntów powinno być dostosowane do naturalnych warunków glebowo-wodnych, a podstawą organizacji produkcji rolniczej powinien być płodozmian.

§ 62. Na glebach lekkich racjonalny płodozmian powinien obejmować 3-4 gatunki roślin a 4-5 na glebach cięższych.

§ 63. Część gruntów w gospodarstwie może być ugorowana lub odłogowana, ale pod stałą okrywą roślinną, najlepiej trawiastą. Okrywa ta musi być pielęgnowana, przynajmniej raz do roku koszona.

§ 64. Wszystkie trwałe użytki zielone powinny być użytkowane i co najmniej raz w roku koszone.

§ 65. Trwałe użytki zielone o zdegradowanej runi powinny być odnawiane. Podstawowym sposobem odnawiania użytku jest podsiew, ewentualnie z częściowym zniszczeniem starej darni, oraz poprawa lub zmiana sposobu użytkowania i nawożenia.

§ 66. Tylko wyjątkowo można stosować przeoranie darni i ponowny obsiew użytku zielonego położonego na glebach hydrogenicznych (torfowych). Zamianę trwałego użytku zielonego na grunt orny należy traktować jako ostateczność.

Rozdział 8 **Minimalna powierzchnia „zielonych pól”**

§ 67. Na terenach równinnych około 60% powierzchni gruntów ornycy powinno pozostawać przez cały rok pod pokrywą roślinną.

§ 68. W ogniwie zmianowania: rośliny ozime/rośliny jare, należy stosować międzyplony.

§ 69. Rozdrobnione słomy zbóż, rzepaku i kukurydzy należy przyorać w celu zapobieżenia stratom azotu mineralnego z gleby.

Rozdział 9 **Plany nawożenia**

§ 70. Gospodarka składnikami mineralnymi w gospodarstwie powinna opierać się na ich bilansach, uwzględniających przychody składników ze wszystkich źródeł oraz ich rozchód z plonami zbieranymi z pól.

§ 71. W bilansie azotu po stronie przychodów uwzględnia się azot z nawozów (naturalnych, mineralnych, organicznych, organiczno-mineralnych), azot z przyoranych produktów ubocznych roślin (słoma, liście, łęty), azot wiązany biologicznie przez rośliny motylkowe i azot w opadzie atmosferycznym. Po stronie rozchodów azot zabierany z pola z plonem roślin (plon główny i uboczny).

§ 72. Bilans azotu nie może być zrównoważony i przyjmuje się, że bezpieczne dla środowiska jest dodatnie saldo bilansu azotu, nie przekraczające 30 kg azotu całkowitego na jeden ha użytków rolnych.

§ 73. Należy dla gospodarstwa opracować plan nawozowy polegający na prawidłowym rozdziale nawozów naturalnych, organicznych i mineralnych pod poszczególne rośliny płodozmianu, uwzględniając ich zapotrzebowanie na podstawowe składniki (azot całkowity, fosfor, potas) oraz zasobność gleb w przyswajalne składniki pokarmowe.

§ 74. W gospodarstwach zaleca się prowadzenie kart dokumentacyjnych poszczególnych pól, na których rejestrowane są wszystkie zabiegi agrotechniczne oraz plony.

§ 75. Karty dokumentacyjne pól powinny zawierać następujące dane:

- 1) numer ewidencyjny działki, na której położone jest pole;

- 2) powierzchnia pola;
- 3) rodzaj uprawy i dane o uzyskanych plonach;
- 4) daty nawożenia;
- 5) objętości i ilości zastosowanych związków azotu z określeniem ich pochodzenia:
 - a) nawozy naturalne, w tym odchody zwierzęce,
 - b) nawozy organiczne, w tym odpady, komposty,
 - c) mineralne nawozy azotowe.

Dział V

Edukacja i doradztwo

§ 76. W celu powodzenia realizacji programu należy:

- 1) prowadzić szeroką akcję informacyjną o programie w gminach nim objętych skierowaną do :
 - a) ludności tych gmin,
 - b) wszystkich instytucji wspierających realizację programu,
 - c) wszystkich sołtysów i przedstawicieli organizacji rolniczych;
- 2) prowadzić szkolenia dla właściwych terytorialnie doradców rolnych, szkolących rolników w zakresie realizacji programu;
- 3) prowadzić szkolenia dla rolników w zakresie:
 - a) podniesienia poziomu świadomości społecznej w zakresie istnienia i ważności problemu zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych,
 - b) identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczenia z gospodarstw rolnych,
 - c) wypracowania wśród rolników umiejętności samodzielnego rozpoznawania, oceny i likwidacji zanieczyszczeń na terenie własnego gospodarstwa rolnego,
 - d) promocji i wdrażania dobrych praktyk rolniczych, szczególnie tych wynikających z działu IV,
 - e) sporządzania bilansu azotu, tworzenia planów nawozowych i prowadzenia kart dokumentacyjnych pól;
- 4) prowadzić specjalistyczne doradztwo dla rolników, w zakresie:
 - a) sporządzania bilansu azotu i tworzenia planów nawożenia,
 - b) gospodarowania nawozami naturalnymi (odchodami zwierzęcymi),
 - c) stosowania właściwych systemów płodozmianu,
 - d) racjonalnego nawożenia;
- 5) przygotować i wdrożyć demonstracje praktyk rolniczych zrównoważonych ekonomicznie i środowiskowo, polegających na:
 - a) wybraniu gospodarstw demonstracyjnych (po jednym w każdej gminie),
 - b) wybudowaniu płyt, zbiorników na odchody zwierzęce, silosów na kiszonki w wybranych gospodarstwach,
 - c) wdrażaniu dobrych praktyk rolniczych (prowadzeniu produkcji w zgodzie ze środowiskiem),
 - d) prowadzeniu doświadczeń polowych u rolników,
 - e) prowadzeniu monitoringu edukacyjnego (wykazaniu dodatniego wpływu prowadzonych demonstracji na poprawę jakości gleb i wody w gospodarstwie),
 - f) organizowaniu „Dni Pola” służących demonstracji praktycznych działań dla społeczności rolników i zainteresowanych instytucji;

- 6) upowszechniać zagadnienia rolno-środowiskowe wśród społeczeństwa, przyszłych rolników (szkoły), instytucji rządowych i samorządowych zajmujących się rolnictwem.

Dział VI

Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia

§ 77. 1. Wdrażanie programu działań na terenie obszaru szczególnie narażonego podlega kontroli. W tym celu na obszarze objętym programem należy kontrolować:

- 1) gospodarstwa rolne w zakresie przestrzegania warunków prowadzenia działalności rolniczej i hodowlanej, wprowadzonych jako obowiązujące na podstawie programu;
 - 2) gospodarstwa rolne powodujące szkodliwą dla zasobów wodnych emisję azotu, szczególnie w wyniku niewłaściwego magazynowania i zagospodarowania nawozów naturalnych, niezgodnego z warunkami ich rolniczego wykorzystania na własnych lub cudzych użytkach rolnych;
 - 3) przynajmniej 1 raz w okresie obowiązywania programu, wszystkie fermy hodowlane, podlegające obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych lub środowiska jako całości. W przypadku stwierdzenia przekroczenia obowiązujących przepisów lub standardów, kontrole należy powtórzyć.
2. Należy kontrolować poszczególne gospodarstwa rolne poprzez:

- 1) sprawdzanie dokumentacji (bilans azotu, plan nawozowy, karty dokumentacyjne pól);
- 2) kontrolę stosowania nawozów naturalnych (płynnych);
- 3) kontrolę realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych.

Dział VII

Monitoring skuteczności programu

§ 78. 1. W celu oceny skuteczności programu należy prowadzić monitoring stanu rolnictwa w zakresie:

- 1) poziomu intensywności gospodarstw rolnych;
- 2) wielkości stosowanych dawek nawożenia mineralnego i naturalnego;
- 3) poziomu i skali produkcji rolniczej roślinnej i zwierzęcej;
- 4) zdolności finansowej gospodarstw;
- 5) kierunków rozwoju poszczególnych gospodarstw rolnych.

2. Na potrzeby monitoringu rolnictwa na obszarze obowiązywania programu wykonuje się identyfikację gospodarstw rolnych mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu.

3. Gospodarstwa rolne mogące stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze objętym programem podlegają monitoringowi stanu rolnictwa w czasie jego obowiązywania.

4. Za istotne źródło emisji związków azotu na obszarze objętym programem uznaje się gospodarstwa rolne spełniające jeden z poniższych warunków:

- 1) łączna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa przewyższa 15 ha;
- 2) liczba zwierząt hodowlanych w gospodarstwie przewyższa 10 DJP (dużych jednostek przeliczeniowych);
- 3) użytki rolne gospodarstwa rolnego zlokalizowane są w bezpośrednim sąsiedztwie wód szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych.

5. Istotnym źródłem emisji związków azotu mogą być również inne gospodarstwa rolne jeżeli ich działalność rolnicza, z uwagi na uwarunkowania lokalne, stanowi istotne zagrożenie dla jakości zasobów wodnych obszaru szczególnie narażonego.

6. Monitoring stanu rolnictwa gospodarstw rolnych należy realizować w oparciu o ich ankietyzację, wszystkie dostępne dane, będące w posiadaniu jednostek biorących udział przy jego realizacji, dokumentacje do których prowadzenia zobowiązane są gospodarstwa rolne na podstawie programu oraz wyniki przeprowadzanych kontroli.

7. Monitoring stanu rolnictwa przeprowadza się poprzez porównanie danych charakteryzujących gospodarstwa o których mowa w ust. 4 i 5 uzyskanych z identyfikacji wykonanej na początku obowiązywania programu oraz jej kolejnych aktualizacji.

8. Identyfikacja gospodarstw spełniających warunki o których mowa w ust. 4 i 5 wykonana zostanie terminie 6 miesięcy od wejścia w życie rozporządzenia.

§ 79. 1. W celu oceny skuteczności programu należy prowadzić również monitoring efektów realizacji programu polegający na ocenie:

- 1) stanu i jakości wód powierzchniowych w ciekach naturalnych i kanałach;
- 2) jakości wody z odpływów drenarskich;
- 3) jakości płytkich wód gruntowych;
- 4) jakości wód podziemnych;
- 5) jakości wód pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia;
- 6) punktowych źródeł zanieczyszczeń;
- 7) zanieczyszczenia z powietrza (mokry i suchy opad atmosferyczny);
- 8) wiązania biologicznego azotu;
- 9) uwalniania azotu z gleby (denitryfikacja, mineralizacja gleb organicznych);
- 10) zawartości azotu w glebach.

2. Coroczną ocenę i weryfikację punktów monitoringu jakości wód, gleb i wpływu rolnictwa na jakość badanych wód.

3. W razie potrzeby dla właściwej oceny wyników monitoringu jakości wód można tworzyć mikrozelewnie badawcze.

Dział VIII

Działania wspomagające program

§ 80. 1. W celu właściwego wdrożenia programu należy zastosować działania wspomagające jego realizację.

2. Skuteczna realizacja programu wymaga udzielania maksymalnej pomocy zaangażowanym w realizację programu rolnikom i pozostałym jednostkom. W związku z tym należy:

- 1) udzielać pomocy finansowej:
 - a) rolnikom w zakresie przedsięwzięć związanych z realizacją programu,
 - b) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za edukację i doradztwo dla rolników,

- c) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za monitoring skuteczności programu,
 - d) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia,
 - e) jednostkom wskazanym jako odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu stanu rolnictwa gospodarstw rolnych mogących stanowić istotne źródło emisji związków azotu na obszarze obowiązywania programu;
- 2) udzielać pomocy organizacyjnej i formalnej:
- a) wszystkim realizującym program w zakresie dostępu do danych i materiałów potrzebnych do jego realizacji,
 - b) rolnikom w zakresie zrzeszania się w związki i grupy producenckie, dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska, pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć ochrony środowiska w gospodarstwie, a także opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych.

Dział IX

Harmonogram rzeczowo – finansowy planowanych działań

§ 81. Harmonogram rzeczowo – finansowy planowanych działań zawarto w tabeli II.

Dział X

Podmioty, do których skierowane są obowiązki ustalone w programie oraz dodatkowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska

Rozdział 1

Podmioty, do których skierowane są obowiązki ustalone w programie

§ 82. 1. Wskazuje się podmioty, do których są kierowane obowiązki określone w programie.

2. Obowiązki określone w :

- 1) dziale IV - kieruje się do podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne oraz właścicieli użytków rolnych;
- 2) dziale V § 76 pkt 1 litera a,b,c - kieruje się do organów samorządu terytorialnego szczebla gminnego: Wójta Gminy Banie, Burmistrza Miasta i Gminy Barlinek, Wójta Gminy Bielice, Wójta Gminy Dolice, Burmistrza Miasta i Gminy Gryfino, Wójta Gminy Kobylanka, Wójta Gminy Kozienice, Burmistrza Miasta i Gminy Lipiany, Burmistrza Miasta i Gminy Pełczyce, Wójta Gminy Przelewice, Burmistrza Miasta i Gminy Pyrzyce, Wójta Gminy Stare Czarnowo, Wójta Gminy Stargard Szczeciński, Prezydenta Miasta Stargard Szczeciński, Prezydenta Miasta Szczecin, Wójta Gminy Warnice;
- 3) dziale V § 76 pkt 2,3,4 - kieruje się odpowiednio do:
 - a) Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich,
 - b) Regionalnego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Barzkowicach,
 - c) Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Koszalinie,

- d) Okręgowej Stacji Chemiczno – Rolniczej w Szczecinie,
- e) Okręgowej Stacji Chemiczno – Rolniczej w Gorzowie Wielkopolskim,
- 4) dziale V § 76 pkt 5, 6 - kieruje się do:
 - a) Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich,
 - b) Regionalnego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Barzkowicach,
 - c) Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Koszalinie;
- 5) dziale VI - kieruje się do Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Szczecinie;
- 6) dział VII § 78 - kieruje się do:
 - a) Regionalnego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Barzkowicach,
 - b) Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Koszalinie,
 - c) Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie;
- 7) dziale VII § 79 - kieruje się odpowiednio do jednostek realizujących monitoring stanu i jakości wód, jakości gleb, zanieczyszczeń z powietrza oraz punktowych źródeł zanieczyszczeń, w tym do:
 - a) Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Szczecinie,
 - b) Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Choszcznie, Gryfinie, Myśliborzu, Pyrzycach, Stargardzie Szczecińskim i w Szczecinie),
 - c) Okręgowych Stacji Chemiczno – Rolniczych w Szczecinie i Gorzowie Wielkopolskim;
- 8) dziale VIII - kieruje się do:
 - a) organów rządowych szczebla wojewódzkiego - Wojewody Zachodniopomorskiego oraz podległych mu jednostek,
 - b) organów samorządu terytorialnego szczebla wojewódzkiego - Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego oraz podległych mu jednostek,
 - c) organów samorządu terytorialnego szczebla gminnego: Wójta Gminy Banie, Burmistrza Miasta i Gminy Barlinek, Wójta Gminy Bielice, Wójta Gminy Dolice, Burmistrza Miasta i Gminy Gryfino, Wójta Gminy Kobylanka, Wójta Gminy Kozielice, Burmistrza Miasta i Gminy Lipiany, Burmistrza Miasta i Gminy Pełczyce, Wójta Gminy Przelewice, Burmistrza Miasta i Gminy Pyrzyce, Wójta Gminy Stare Czarnowo, Wójta Gminy Stargard Szczeciński, Prezydenta Miasta Stargard Szczeciński, Prezydenta Miasta Szczecin, Wójta Gminy Warnice,
 - c) organizacji rolniczych, a w szczególności do: Zachodniopomorskiej Izby Rolniczej, Wojewódzkiego Związku Rolników, Kółek Rolniczych Rolniczych Organizacji Rolniczych, Stowarzyszenia Inżynierów Techników Rolniczych, Zachodniopomorskiego Okręgowego Związku Zawodowego Rolników Centrum Narodowe Młodych Rolników, NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych, Związku Zawodowego „Samoobrona” w Koszalinie, Szczecińskiego Związku Hodowców Bydła, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POLUS” w Koszalinie, Regionalnego Związku Hodowców Owiec i Kóz, Zachodniopomorskiego Związku Hodowców Koni, Zachodniopomorskiego Zrzeszenia Producentów Drobiu.

Rozdział 2

Dodatkowe obowiązki podmiotów korzystających ze środowiska

§ 83 .1 Właściciele lub użytkownicy instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości o których mowa w ust. 6 punkcie 8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122 poz.1055) zobowiązani są do:

- 1) prowadzenia pomiarów wielkości emisji, poziomów substancji lub energii w środowisku z częstotliwością określoną w posiadanych pozwoleniach zintegrowanych lub co najmniej dwa razy w roku w przypadku braku takich pozwoleń lub zobowiązań;
- 2) przekazywania wyników prowadzonych pomiarów związanych z poborem wód i odprowadzaniem ścieków oraz innych informacji dotyczących przestrzegania wymagań określonych w posiadanych pozwoleniach w tym pozwoleniach zintegrowanych;
- 3) dokumentowania i przekazywania informacji o ilości i sposobie gospodarowania nawozami: naturalnymi, organicznymi i mineralnymi.

§ 84. Informacje, o których mowa w § 83 przekazuje się Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie w terminie do końca stycznia za każdy ubiegły rok obowiązywania programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu programu.

Dział XI

Sposób kontroli oraz dokumentowania realizacji programu

§ 85. Do kontroli i dokumentowania realizacji programu służą wyniki kontroli i monitoringu określone w dziale VI i VII.

§ 86. Wyniki kontroli i monitoringu organy określone w dziale X § 82 przekazują Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie do końca lutego za każdy ubiegły rok obowiązywania programu oraz w ciągu 1 miesiąca po zakończeniu programu..